

EL LLIGAMENT DELS CABELLS

W.B. YEATS

Traducció: Francisco Javier Torres Ribelles

Maria Remei Hernández i Nortés

INTRODUCCIÓ

Dir que la literatura anglesa més transcendent de l'època moderna va ser escrita pels irlandesos, si no és totalment cert, almenys està prop de la veritat. Noms com Jonathan Swift, Oscar Wilde, George Bernard Shaw, John Synge, James Joyce o Samuel Beckett en són una prova indiscutible. I entre ells W.B. Yeats ocupa un lloc preferent. Va nèixer a Dublín el 1865, es va formar en el si de l'ampli moviment artístic que s'originà en el pre-rafaelisme i esdevingué una de les figures més importants de la literatura universal. Poeta d'una qualitat difícilment superable, prolífic assagista i dramaturg innovador, va ser, a més, fundador de l'Abbey Theatre, exemple perfecte, en els primers temps, de l'esperit característic dels preludis del modernisme, quan es confiava en l'educació de l'individu mitjançant l'art. Premi Nobel el 1923, Yeats va desplegar una gran activitat artística fins a la seua mort el 1939.

"El lligament dels cabells" ("*The Binding of the Hair*") va veure la llum el 1896, en la revista *The Savoy*, successora de *The Yellow Book*, potser les dues publicacions més estretament lligades a l'intel·lectualisme artístic de finals de segle al Regne Unit, amb les quals Yeats col·laborava amb molta freqüència. Aparentment es tracta d'un conte senzill, però el seu valor rau, precisament, en la transparència del llenguatge, en el qual destaca intensament el preciosisme de les imatges. Basada en preocupacions personals del seu autor, i traspasada per un subtil nacionalisme –per a Yeats el materialisme i el comercialisme de la societat anglesa eren l'última expressió dels mals del món modern– la narració està orientada a la consecució d'un final climàtic en el qual

reverbera amb força el mite de Salomé, sempre tan atractiu per als artistes i especialment per als simbolistes.

La idea, fonamental en les teories de Yeats, que la mort és la porta privilegiada que posa en contacte el món perceptible amb el preternatural, cobra ací una expressió poètica inusitada en el marc d'un món celta idealitzat i es fa patent, alhora, la funció mística i educadora d'un art de base emocional. Inclosa en la col·lecció *The Secret Rose* el 1897, aquesta història va ser rebutjada per Yeats més tard, en les reedicions successives de la seua obra en prosa, segons la nostra opinió, perquè el seu caràcter autobiogràfic, massa explícit, s'havia tornat molt inconvenient. La traducció que presentem a continuació és possiblement una de les primeres en qualsevol idioma, i no tenim notícies, fins ara, d'una altra versió en cap de les llengües peninsulars.

EL LLIGAMENT DELS CABELLS

Els guerrers de la jove i sàvia reina Dectira i del vell i neci rei Lua havien encés una línia de fogueres des de la muntanya de Gulben fins a la mar, i havien posat guaites al costat de cada foc; i havien construït prop del lloc on el castell del Cec fou alçat en temps posteriors una gran casa de canyissada coberta de pell per als aplecs i cases més petites per a dormir-hi; i havien excavat un profund fossat entorn; i ara estaven asseguts en la gran casa, esperant l'atac de certes nacions de la Gent del Sac que venien del sud, i escoltaven el bard Aodh, que els deia una història de les guerres d'Heber i Heremon. El conte estava escrit en tauletes fines de fusta, que el bard sostenia al seu davant com si fóra un ventall, agarrant-les per damunt del piu de bronze, i tan sols les deixava quan agafava de terra l'arpetà de cinc cordes i cantava de pressa, i amb gest vehement, una de les moltes cançons entrelaçades en el volum més gran del conte. Malgrat que el bard era molt conegut i deia que descendia d'aquell bard pel qual les nacions d'Heber i Heremon havien tirat a sorts quan es va fer el món, el vell i neci rei no l'escoltava, però tenia el cap recolzat en la columna d'enmig i roncava inquietament en un somni pesat de vi; però la jove reina, asseguda entre les seues dones, recta i immòbil com una espelma blanca, se li escoltava com si no hi hagués cap altre conte al món més que el que li contava Aodh, perquè l'encantament de la seua veu, pesada de somni, sonava en les seues orelles; l'encantament de la història perturbada pel somni sonava al seu cap: com havia viscut ara en les forteses dels reis, ara sol al gran bosc; com, malgrat els cabells grisos que es barrejaven amb la negror de la seua barba abans que els haguera arribat el seu temps, era impulsat ací i allà per l'amor i la ira; com, segons el seu humor, ara s'allunyava d'un home, i amb la cara sense color, ara mostrava un gran valor, un home sol davant de molts; i, sobretot, com s'havia assegut molt sovint al costat de la gran cadira d'ella, contant incursions i batalles, per a encoratjar els seus soldats, cansats de guerrear, o cantant històries i cançons carregades de destins més gentils per a les orelles d'ella solament, o, més sovint encara, escoltant en silenci la remor del vestit de la reina.

Ara cantava ires i no amor, perquè era necessari omplir els cors dels guerrers amb la set de batalles perquè els dies d'ella tingueren pau; però per damunt del conte planejava una bellesa trista que no era de batalles, i de tant en tant comparava el fulgor d'una espasa amb la brillantor dels ulls de la reina; o el trencament de l'alba en una matinalda victoriosa amb la claror del seu pit. Segons fluïen el conte i les cançons, que eren com l'escuma al cim d'una ona, la història envoltava els guerrers com en una maregassa de foc, i els passatges vehements

els feien colpejar les espases en els escuts i llançar un crit d'aprovació cada vegada més clamorós. Al final es va convertir en un càntic de triomf pensant en els carros de batalla plens de robes de safrà i ornaments d'or i d'argent, i en gavells d'homes joves i xiques joves amb cadenes de bronze entorn als turmells; i els homes llançaren crits i colpejaren les seues espases contra els escuts durant molt de temps. La reina va estar asseguda sense moure's durant una estona, i després es recolzà en la cadira de manera que el respatler llaurat va fer que una trena obscura li caiguera sobre la galta. Fent un sospir, un llarg i inexplicable sospir, es va lligar la trena entorn al seu cap i se la va prendre amb una agulla daurada. Aodh la mirà fixament, i mentre la llum intensa es perdia en el ulls del poeta començà a murmurar alguna cosa per a si mateix, i ràpidament, recollint de terra l'arpa de cinc cordes, va mig agenollar-se davant d'ella, i va acaronar les cordes. Els qui cridaven van guardar silenci, perquè van veure que ell anava a lloar la reina, com feia sempre que acabaven els seus contes; i en el silenci va tocar tres notes, tan suaus i tristes com si foren el parrup dels coloms sobre les Portes de la Mort.

Abans que començara la seua cançó, la porta que conduïa des de la llarga sala fins a l'exterior es va obrir de sobte i un home hi entrà corrents, amb la cara encesa per la carrera, i va dir amb força:

“Les nacions de cossos impurs i barbes esclarissades ens han fet abandonar els focs i han mort a molts!”

Tot just havien eixit les paraules de la seua boca, un altre home el va empènyer, apartant-lo de la porta amb força; i aquest segon home fou seguit per un altre i després per un altre i un altre, fins que la resta dels guaites va ser al mig de la gran sala, tots coberts de fang i quasi sense poder respirar, alguns d'ells posant en els corns vi del gran vas de pedra que hi havia allí, i uns altres despenjant dels murs i de les columnes els escuts i les espases i els cascos de bronze, i tots maleint les nacions de la Gent del Sac. Els homes que eren prop de la reina també despenjaren dels murs i de les columnes els escuts i les espases i els cascos de bronze; però la reina romania asseguda recta i immòbil; i Aodh es va mig agenollar davant d'ella, amb el cap inclinat, i lentament va tocar l'arpa de cinc cordes com si estiguera mig submergit en un somni druídic.

Per fi, es va alçar fent un sospir, i quan estava a punt de perdre's en la multitud de guerrers la reina es va inclinar cap avant, i agafant-li la mà, li va dir, amb veu baixa:

“O Aodh, fes-me una promesa de cantar la cançó sencera abans del matí, tant si vencem nosaltres com si ens vencen ells!”

Ell es va girar, amb el rostre pàl·lid, i li respongué:

“Hi ha dos versos al meu cor, dues gotetes al meu vas, i jure pel Porquer Roig que els he de vessar abans del matí per a la Rosa del meu Desig, el Llir de la meua Pau, tant si visc com si estic amb la maga Orchil i la seua multitud esvaïda!”

Aleshores Aodh va despenjar d'una columna el seu escut de canyís i pell i la seua espasa i el seu casc de bronze, i es va endre amb la multitud que eixia, fent crits, per l'ampolla porta; i no va quedar ningú a la sala, tan sols la reina i les seues dones i el rei neci, que continuava adormit, amb el cap contra una columna.

Poc després, van sentir un soroll llunyà de bronze colpejant bronze, i el so sord del bronze colpejant pell, i els crits forts dels homes, que continuaren per molt de temps, i finalment es perderen en el silenci. Quan tot va estar calmat, la reina es posà l'arpa de cinc cordes damunt dels genolls i començà a tocar les cordes inquietament i a murmurar vagues paraules apreses de les cançons d'amor d'Aodh; i així va continuar asseguda fins unes dues hores abans de l'alba, quan va sentir el trepitjar dels peus dels guerrers. Hi van entrar lentament i cansada, i es van deixar caure, plens de sang seca, tal com estaven, alguns a terra, altres damunt dels bancs.

“Hem mort la majoria, i els altres han fugit per les munta-nyes”, va dir el que manava; “però no hi ha cap lloc del camí en què no hi haguera lluita, i n'hem deixat molts darrere.”

“On és Aodh?”, digué una de les dones.

“Vaig veure com li separaven el cap amb una espasa”, va dir l'home.

La reina s'alçà i va eixir en silenci de la sala, i creuant a mitges l'espai del fossat, va anar on estaven lligats els seus cavalls, i va ordenar al vell que tenia al seu càrrec els arnesos i el carro de batalla, que no li ho diguera a ningú, i que anara amb ella a cercar un mort.

Van avançar per l'estreta senda del bosc que havia estat trepitjada durant segles pels intrusos saltejadors, o pels qui havien estat enviats per donar-los batalla; i van veure la llum dels estels brillar tènueament en els cascots i en les espases dels morts, turbant una foscor que semblava pesada amb un somni més vell que el món. Per fi van arribar a l'indret sense arbres on les nacions de la Gent del Sac havien lluitat desesperadament per darrera vegada abans de ser dispersats. El vell lligà les regnes a un arbre i encengué una torxa, i ell i la reina començaren a cercar pels cossos dels morts. Els corbs, que havien estat arrencant tires dels cadàvers, s'enlairaren de pressa davant d'ells amb un crit ben fort; i ací i allà la llum dels estels brillava tènueament en un casc o en una espasa o en els tolls de sang, o en els ulls dels morts.

De sobte, se sentí una cançó dolca i trèmula que venia d'un matoll a prop d'ells. Van apropar-se de pressa al lloc, i van veure un cap penjant del matoll pel seu cabell fosc; i el cap cantava, i aquesta és la cançó que va cantar:

Pren-te els teus cabells amb una agulla d'or,
lliga una per una les trenes errants;
fes aquestes rimes, vaig dir al meu cor:
vaig treballar, i el temps anava passant,
poc a poc construint un trist encant de dol
que en velles batalles anava cercant.

Sols has d'alçar, pàl·lida, la teua mà,
i lligar-te, sospirant, els llargs cabells;
i el cor dels homes, inquiet, cremarà;
i els estels, solcant la rosada dels cels,
i l'escuma, llum a la sorra del mar,
viuran per a il·luminar els teus turmells.

Llavors un exèrcit de corbs, pesats com fragments d'aquell somni més vell que el món, va eixir de la foscor volant de pressa, i així com passaven, colpejaven els llavis extàtics amb la punta de les seues ales; i el cap va caure del matoll i rodà fins als peus de la reina.